

حجاب در قرآن؛ بحثی بر اساس آیات 59 و 60 سوره احزاب

وقتی زن پوشیده و سنگین از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاکدامنی را رعایت کند. افراد فاسد و مزاحم جرات نمی کنند متعرض آنها شوند.

خبرگزاری مهر- وقتی زن پوشیده و سنگین از خانه بیرون رود و جانب عفاف و پاکدامنی را رعایت کند. افراد فاسد و مزاحم جرات نمی کنند متعرض آنها شوند.

آیه 59-60 سوره احزاب چنین است: "ای پیغمبر، به همسران و دخترانت و به زنان مومنین بگو که جلبابهای (روسریها) خویش را به خود نزدیک سازند. این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد اذیت قرار نگیرند نزدیک تر است و خدا آمرزنده و مهربان است. اگر منافقان و بیماردلان و کسانی که در شهر نگرانی به وجود می آورند، از کارهای خود دست برندارند ما تو را علیه ایشان خواهیم برانگیخت. در آن وقت فقط مدت کمی در مجاورت تو خواهند زیست".

در این آیه دو مطلب را باید مورد دقت قرار داد. یکی اینکه "جلباب" چیست و نزدیک کردن آن یعنی چه؟ دیگر اینکه آنچه به عنوان علت و فایده این دستور ذکر شده که "شناخته شوند و مورد آزار واقع نشوند" چه معنی دارد؟

اما مطلب اول: دراینکه جلباب چه نوع لباسی را می گویند نظر مفسرین مختلف است و به دست آوردن معنای صحیح کلمه دشوار است.

در مفردات راغب که کتاب دقیق و معتبری است و مخصوص شرح لغت های قرآن نگاشته شده است می گوید: یعنی پیراهن و روسری.

قاموس می گوید: جلباب عبارت است از پیراهن و یک جامه گشاد و بزرگ کوچکتر از ملحفه و یا خود ملحفه (چادرمانند) که زن به وسیله آن تمام جامه های خویش را می پوشد، یا چارقد.

معنی "جلباب" از نظر مفسران چندان روشن نیست. آنچه صحیح تر به نظر می رسد این است که در اصل لغت کلمه "جلباب" شامل هر جامه وسیع می شده است ولی غالباً در مورد روسریهایی که از چارقد بزرگتر و از ردا کوچکتر بوده است به کار می رفته است. ضمناً معلوم می شود دو نوع روسری برای زنان معمول بوده است: یک نوع روسری های کوچک که آنها را "خمار" یا "مقنعه" می نامیده اند و معمولاً داخل خانه از آنها استفاده می کرده اند. نوع دیگر روسری های بزرگ که مخصوص خارج منزل بوده است این معنی با روایاتی که در آنها لفظ "جلباب" ذکر شده است نیز سازگار است.

همچنین در روایات دیگر در کافی ج 5/صفحه 522 در تفسیر آیه 59 سوره احزاب وارد شده است که حضرت صادق (ع) می فرماید: وقتی زن سالخورده ای باشد جایز است چارقد و روسری را زمین بگذارد.

بنابراین مقصود از نزدیک ساختن جلباب، پوشیدن با آن می باشد؛ یعنی وقتی می خواهند از خانه بیرون بروند روسری بزرگ خود را با خود بر دارند. البته معنی لغوی نزدیک ساختن چیزی، پوشانیدن با آن نیست بلکه از مورد چنین استفاده می شود. وقتی که به زن بگویند جامه ات را به خود نزدیک کن مقصود این است که آن را رها نکن، آن را جمع و جور کن، آن را بی اثر و بی خاصیت رها نکن و خود را با آن ببوشان.

استفاده زنان از چادرهایی که بر سر می افکنند دو جور بوده است: یک نوع صرفاً جنبه تشریفاتی و اسمی داشته همچنان که در عصر حاضر بعضی بانوان چادری را می بینیم که چادر داشتن آنان صرفاً جنبه تشریفاتی دارد. با چادر هیچ جای بدن خود را نمی پوشانند، آن را رها می کنند. وضع چادر در سر کردن شان نشان می دهد که اهل پرهیز از معاشرت با مردگان بیگانه نیستند و از اینکه مورد بهره برداری چشم ها قرار بگیرند ابا و امتناعی ندارند. نوع دیگر برعکس بوده و هست: زن چنان با مراقبت جامه های خود را به خود می گیرد و آن را رها نمی کند که نشان می دهد اهل عفاف و حفاظ است. خود به خود دوربازی ایجاد می کند و ناپاک دلان را مایوس می سازد.

آیه ای که متعرض حدود پوشش است آیه 31 سوره نور است مطلبی که از این آیه استفاده می شود و یک حقیقت جاودانی است این است که زن مسلمان باید آن چنان در میان مردم رفت و آمد کند که علائم عفاف و وقار و سنگینی و پاکی از آنها هویدا باشد و با این صفت شناخته شود و در این وقت است که بیماردلان که دنبال شکار می گردند از آنها مایوس می گردند و خطر بهره کشی از آنها

در مخیله شان خطور نمی کند.

می بینیم که ولگردان همیشه متعرض زنان جلف و سبک می گردند وقتی که به آنها اعتراض می شود که چرا مزاحم می شوی می گویند اگر دلش این چیزها را نخواهد با این وضع بیرون نمی آید. این دستور که در این آیه آمده است مانند دستوری است که در بیست و پنج آیه قبل از این آیه خطاب به زنان رسول خدا وارد شده است: یعنی در سخن گفتن رقت زنانه و شهوت آلود که موجب تحریک طمع بیماردلان می گردد به کار نبرید. در این آیه دستور وقار و عفاف در کیفیت سخن گفتن را بیان می کند و در آیه مورد بحث دستور وقار در رفت و آمد.

حرکات و سکنتان انسان گاهی زبان دل است. گاهی وضع لباس، راه رفتن، سخن گفتن زن معنی دار است و با زبان بی زبانی می گوید دلت را به من بده، در آرزوی من باش، مرا تعقیب کن، گاهی برعکس با بی زبانی می گوید دست تعرض از این حریم کوتاه است.

حقیقت این است که مفسران تفاوتی میان مفهوم آیه نور و آیه احزاب قائل نبوده اند. آیه نور را یک دستور کامل و همیشگی می دانسته اند خواه مزاحمتی در کار باشد یا نباشد ولی آیه سوره احزاب را مخصوص موردی می دانسته اند که زن آزاد یا مطلق زن مورد مزاحمت افراد ولگرد قرار می گرفته است.